

15.4.20 VALINNAISAINHEET LUOKILLA 7-9

Matematiikka: tietotekniikka 7. lk

Seitsemännen luokan tietotekniikka kertoo perusopetuksen aikana opittuja tieto- ja viestintäteknologiaan liittyviä taitoja. Tavoitteena on kannustaa oppilasta käyttämään erilaisia työvälineohjelmia tiedon käsittelyn, säilyttämisen ja esittämisen apuna missä tahansa asioissa.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	L1, L4, L5	<i>Monipuoliset tiedonhaku ja –hallintamenetelmät. Tekijänoikeuksiin tutustuminen.</i>
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1-S6	L1	<i>Työvälineohjelmien (tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, esitysgrafiikka) ja kuvankäsittelyohjelmien sekä erilaisten sähköisten oppimisympäristöjen käyttö opiskelussa.</i>

15.4.20.1 TAITO- JA TAIDEAINEIDEN VALINNAISET

Kotitalous 8. lk

Perusruoanvalmistustapojen kertausta ja syventämistä. Tutustutaan suomalaiseen ruokaan ja ruokakulttuuriin sekä erilaisiin raaka-aineisiin.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjaa oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1-S3	L3	<i>Syvennetään erilaisten kotitalouteen liittyvien arjen työtaitojen hallintaa.</i>
T4 ohjaa oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1-S2	L1, L3, L6	<i>Syvennetään käytännön töihin liittyviä perusasioita ja puhtaanapitoa. Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaan työjärjestystä noudattaen ajankäytön puitteissa.</i>
T6 ohjaa oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1-S3	L1, L2, L6, L7	<i>Kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä.</i>
T8 ohjaa oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1-S2	L3, L6, L7	<i>Opetellaan työskentelemään itsenäisesti sekä ryhmässä työtehtävistä rakentavasti neuvotellen ajankäyttö huomioiden.</i>
T 10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana.	S1-S3	L1, L4	<i>Oppilas osaa pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta ja tulkita pakkausmerkintöjä.</i>
T11 Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toiminta- ohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä.	S1- S3	L4	<i>Opetellaan tulkitsemaan ja käyttämään erilaisia kotitalouden toimintaohjeita.</i>
T13 Ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osan arjen valintoja	S1- S3	L1, L7	<i>Huolehditaan keittiön perusjätteiden lajittelusta. Syvennetään tietoutta taloudelliseen raaka- aineiden käyttöön ruuanvalmistuksessa/ leivonnassa.</i>

Kotitalous 9. lk

Nopeaa, helppoa ja taloudellista makean ja suolaisten pikkusyötävien valmistusta.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjaa oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1-S3	L3	<i>Oppilas osaa suunnitella ja tehdä ruokaa huomioiden käytettävissä olevan ajan.</i>
T2 ohjaa oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomiointiin	S1, S2	L2, L3	<i>Harjoitellaan erilaisia työmenetelmiä ruuanvalmistuksessa ja leivonnassa.</i>
T4 ohjaa oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1-S2	L1, L3, L6	<i>Harjoitellaan suunnitelmallista työntekoa työtehtävissä raaka-aineiden taloudellinen käyttö sekä ajankäyttö huomioiden.</i>
T7 aktivoi oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1-S3	L2, L3	<i>Työtehtävien avulla harjoitellaan kodin arjen hallintaa.</i>
T8 ohjaa oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1-S2	L3, L6, L7	<i>Oppilas oppii työskentelemään yksin/ryhmässä annettujen ohjeiden ja työtehtävien mukaan monipuolisesti työmenetelmiä vaihdellen.</i>
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1-S3	L1, L4	<i>Osaa hakea tuotteista tarvittavat tiedot ja tulkita niitä eri tietolähteitä käyttäen.</i>
T12 ohjata oppilasta ongelmaratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa	S1-S3	L1	<i>Pyritään ohjaamaan omatoimisuuteen. Oppilas osaa ja ymmärtää kotitalouden eri käsitteitä.</i>
T13 ohjata kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osan arjen valintoja	S1-S3	L1, L7	<i>Osaa huolehtia raaka-aineiden taloudellisesta käytöstä ja oman työpiirteen sekä opetuskeittiön siisteydestä, jätteiden käsittelystä ja työturvallisuudesta sekä tavaroiden paikalleen laittamisesta.</i>

Kuvataide 8. lk

Oppilaan ja ympäristön kuvakulttuurit ja taidekuva ovat työskentelyn lähtökohtana.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Visuaalinen ajattelu ja havaitseminen <i>T1 monipuolisuus, moniaistisuus.</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Oppilaan omat havainnot ja kuvakulttuurit työskentelyn lähtökohtana.</i>
<i>T2 keskustelu, perustelu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Opetuskeskusteluna yleisesti ja erikseen.</i>
<i>T3 ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Havaintojen ja ajatusten ilmaisu eri välinein.</i>
Kuvallinen tuottaminen <i>T4 tutkiminen ja soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Ympäristön kuvakulttuurit työskentelyn lähtökohtana, esim. rakennettu ympäristö, media.</i>
<i>T5 itsenäinen ja yhteistoiminnallinen työskentely</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Työskentely ryhmissä</i>
<i>T6 mielipiteen ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Kuvallisen viestinnän vaikuttamisen keinojen soveltaminen omassa työskentelyssä.</i>
Visuaalisen kulttuurin tulkinta <i>T7 kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu kuva työskentelyn lähtökohtana.</i>
<i>T8 taiteen merkitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Oppilaalle merkityksellinen kuva</i>
<i>T9 kuvailmaisun tavat</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Kuvailmaisun ja kulttuurin yhteys</i>
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen <i>T10 kulttuurinen moninaisuus</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7	<i>Kantaaottava kuva ja oma mielipide kuvassa.</i>
<i>T11 kestävä kehitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7	<i>Ekologinen ajattelu, ihmisen mittakaava</i>

Kuvataide 9. lk

Oppilaan ja ympäristön kuvakulttuurit ja taidekuva työskentelyn lähtökohtana. Painotetaan enemmän omakohtaista ideointia ja itsenäistä sekä yksilöllistä tavoitteenasettelua.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Visuaalinen ajattelu ja havaitseminen <i>T1 monipuolisuus, moniaistisuus.</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Oppilaan omat havainnot ja kuvakulttuurit työskentelyn lähtökohtana.</i>
<i>T2 keskustelu, perustelu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Opetuskeskusteluna yleisesti ja erikseen.</i>
<i>T3 ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Havaintojen ja ajatusten ilmaisu eri välinein.</i>
Kuvallinen tuottaminen <i>T4 tutkiminen ja soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Ympäristön kuvakulttuurit työskentelyn lähtökohtana, esim. rakennettu ympäristö, media.</i>
<i>T5 itsenäinen ja yhteistoiminnallinen työskentely</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Työskentely ryhmissä</i>
<i>T6 mielipiteen ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Kuvallisen viestinnän vaikuttamisen keinojen soveltaminen omassa työskentelyssä.</i>
Visuaalisen kulttuurin tulkinta <i>T7 kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu kuva työskentelyn lähtökohtana.</i>
<i>T8 taiteen merkitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Oppilaalle merkityksellinen kuva</i>
<i>T9 kuvailmaisun tavat</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>kuvailmaisun ja kulttuurin yhteys</i>
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen <i>T10 kulttuurinen moninaisuus</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7	<i>Kantaaottava kuva ja oma mielipide kuvassa.</i>
<i>T11 kestävä kehitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7	<i>Ekologinen ajattelu, ihmisen mittakaava</i>

Käsityö, tn-painotteinen

Kurssi varmentaa oppilaan työtapoja ja tekniikoita teknisessä työssä ja lisää soveltamisen taitoja.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	L2, L3	<i>Opittujen työtapojen soveltaminen yhdessä ja erikseen.</i>
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	L4, L6	<i>Mittaaminen, eri työtapojen käyttäminen, puu- ja metallintyöstökoneiden käyttäminen. Hitsaaminen.</i>
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	L5	<i>Tiedon haku ja soveltaminen käytännön tilanteissa.</i>
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	L6	<i>Laajentaa oppilaan kädentaitojen tietämystä ja käsityötaitoja. Harjaanuttaa luontevaan työskentelyyn.</i>

Käsityö, tekstiilipainotteinen

Valmistetaan erilaisia käsitöitä käyttäen hyväksi tekstiilityö eri tekniikoita, esimerkiksi ommellen, neuloen, virkatun, kirjoen, kutoen, huovuttaen, punoen.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6	L1, L2	<i>Otetaan oppilaat mukaan suunnittelemaan lukuvuoden alussa tarkempia sisältöjä omien kiinnostusten mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan paikallisiin käsityökohteisiin.</i>
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	L1, L5	<i>Syvennetään kokonaisen käsityöprosessin hahmottamista esimerkiksi tekemällä portfolio, johon on dokumentoitu prosessin eri vaiheet. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan paikallisten yritysten tuotesuunniteluun sekä tuotteiden eri valmistusvaiheisiin.</i>
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	L2, L4, L5	<i>Oppilas suunnittelee tuotteen omien tarpeiden ja taitotason mukaan.</i>
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	L4, L6	<i>Syvennetään oppilaiden materiaalitietoisuutta (esimerkiksi langat, kankaat, huovutusvilla, kierrätysmateriaalit). Vierailaan mahdollisuuksien mukaan kierrätyskeskuksessa ja pohditaan sieltä löytyvien materiaalien hyödyntämistä. Kerrataan työn tekemisessä tarvittavien koneiden ja työvälineiden toimintaperiaatteita. Pohditaan oman tuotteen tarkoituksenmukaisinta työstämistapaa.</i>
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	S1-S5	L3, L6	<i>Työskennellään itse tehdyn suunnitelman perusteella. Kiinnitetään huomiota vastuuntuntoiseen ja turvalliseen työskentelyyn eri välineiden kanssa.</i>
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	L5	<i>Hyödynnetään käytössä olevia laitteita prosessin eri vaiheissa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa (kuvat, videot, teksti).</i>
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	L1, L4, L7	<i>Prosessin aikana arvioidaan omaa työskentelyä sekä syvennetään vertaisarviointitaitoja. Pyritään hyödyntämään arviointeja sen hetkisissä sekä tulevaisuudessa prosesseissa.</i>

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	L1, L3, L7	<i>Pohditaan kyseiselle tuotteelle tarkoituksenmukaisinta materiaalia eri näkökulmista (kestävyys, laatu, ekologisuus). Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan kierrätysmateriaaleja.</i>
--	-----------	------------	---

Liikunta, syventävä 8.luokan kurssi

Liikutaan tuttuja ja uusia liikuntamuotoja olosuhteita sekä oppilaiden toiveita huomioiden monipuolisesti ja paikallisesti.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Fyysinen toimintakyky T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1 ja L3	<p><i>Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä. Tasapaino-, liikkumista ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä.</i></p> <p><i>Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.</i></p> <p><i>Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään.</i></p> <p><i>Opettaja sopii sisällöt ryhmän kanssa aikataulujen ja tilojen puitteissa. Pienimuotoisia ekskursioita voidaan tehdä resurssien mukaan. Kokeillaan uusia lajeja, syvennetään vanhoja. Liikutaan monipuolisesti.</i></p>
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1,L3 ja L4	
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3	

T5 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan		L3 L6 ja L7	
Sosiaalinen toimintakyky T6 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomiota ottaen	S2	L2, L3, L6 ja L7	<i>Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestyksestä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.</i>
T7 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6 ja L7	<i>Oppilaat osallistuvat yhdessä opettajan kanssa kurssin sisällön suunnitteluun. Kurssisisällöt voivat vaihdella vuosittain.</i>
Psyykinen toimintakyky T8 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	L1, L2 ja L3	<i>Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjänteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisiä tunteita, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.</i>
T10 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	L3	
T11 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1 ja L3	

Liikunta, syventävä 9.luokan kurssi

Liikutaan tuttuja ja uusia liikuntamuotoja olosuhteita sekä oppilaiden toiveita huomioiden monipuolisesti ja paikallisesti.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Fyysinen toimintakyky T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1 ja L3	<p><i>Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä. Tasapaino-, liikkumista ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä.</i></p> <p><i>Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.</i></p> <p><i>Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään.</i></p> <p><i>Opettaja sopii sisällöt ryhmän kanssa aikataulujen ja tilojen puitteissa. Pienimuotoisia ekskursioita voidaan tehdä resurssien mukaan. Voidaan kokeilla uusia lajeja. Liikutaan monipuolisesti.</i></p>
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3 ja L4	
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3	

T5 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	L3 L6 ja L7	
Sosiaalinen toimintakyky T6 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	L2,L3,L6 ja L7	<i>Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä. Oppilaat osallistuvat yhdessä opettajan kanssa kurssin sisällön suunnitteluun. Kurssisisällöt voivat vaihdella vuosittain.</i>
T7 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6 ja L7	
Psyykinen toimintakyky T8 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	L1, L2 ja L3	<i>Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjänteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisiä tunteita, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.</i>
T10 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	L3	
T11 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1 ja L3	

Liikunnan valinnaiskurssien oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 8-9 Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenaikat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Musiikki 8. lk

Kurssilla musisoidaan monipuolisesti, opetellaan bändisoittoa (pääosassa rummut, basso, kitara, piano) sekä laulamista yksin ja/tai yhdessä. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Opetellaan ja kehitetään yhteisen toiminnan avulla esiintymisen rohkeutta, yhteistyökykyä ja musisoimisen taitoa lähtökohdat huomioon ottaen. Syvennetään tietoja ja taitoja erilaisista musiikeista. Opetellaan hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan myös tietokonetta ja erilaisia tallennuslaitteita musiikin parissa. Kurssilla on mahdollista suunnitella ja toteuttaa erilaisia projekteja, esim. järjestää koulukonsertti tai harjoitella esityksiä koulun juhliin ja tilaisuuksiin.

Kurssin lopullinen sisältö ja painotus sekä biisiohjelmisto muodostuvat ryhmän kiinnostuksen mukaan.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	S1-S4	L2, L7	<i>Toimitaan ryhmässä omien vahvuuksien mukaan, ylläpitäen ja syventäen omaa osaamista.</i>
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	S1-S4	L2	<i>Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen avulla. Lauletaan vaihtelevaa ohjelmistoa oppilaiden toiveet huomioon ottaen.</i>
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin.	S1-S4	L2	<i>Kurssilla keskitytään vahvistamaan bändisoittotaitoja ryhmässä toimien.</i>
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvi-sointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn.	S1-S4	L1, L2, L6	<i>Kehitetään musiikillisia taitoja ja tietoja toiminnan kautta — musisoi-malla, kuuntelemalla ja musiikillisen keksinnän keinoin. Opetuksessa voi-daan rakentaa yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille.</i>
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisul-liseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia.	S1-S4	L1, L2, L5	<i>Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään oppimisessa mahdollisuuksien mukaan.</i>
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiik-kia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4	L2, L4	<i>Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden.</i>

			<i>Painopiste on musisoinnissa; asiat tulevat musisoinnin lomassa ja eri aihealueisiin tutustutaan oman musiikin tuottamisen kautta.</i>
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa.	S1-S4	L4	<i>Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa.</i>
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1	<i>Voidaan esiintyä erilaisissa koulun tilaisuuksissa ja juhlissa.</i>

Musiikki 9. lk

Kurssilla musisoidaan monipuolisesti, opetellaan bändisoittoa (pääosassa rummut, basso, kitara, piano) sekä laulamista yksin ja/tai yhdessä. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Opetellaan ja kehitetään yhteisen toiminnan avulla esiintymisen rohkeutta, yhteistyökykyä ja musisoimisen taitoa lähtökohdat huomioon ottaen. Syvennetään tietoja ja taitoja erilaisista musiikeista. Opetellaan hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan myös tietokonetta ja erilaisia tallennuslaitteita musiikin parissa. Kurssilla on mahdollista suunnitella ja toteuttaa erilaisia projekteja, esim. järjestää koulukonsertti tai harjoitella esityksiä koulun juhliin ja tilaisuuksiin.

Kurssin lopullinen sisältö ja painotus sekä biisiohjelma muodostuvat ryhmän kiinnostuksen mukaan.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	S1-S4	L2, L7	<i>Toimitaan ryhmässä omien vahvuuksien mukaan, ylläpitäen ja syventäen omaa osaamista.</i>
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	S1-S4	L2	<i>Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen avulla. Lauletaan vaihtelevaa ohjelmistoa oppilaiden toiveet huomioon ottaen.</i>
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimin.	S1-S4	L2	<i>Kurssilla keskitytään vahvistamaan bändisoittotaitoja ryhmässä toimien.</i>
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improviointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn.	S1-S4	L1, L2, L6	<i>Kehitetään musiikillisia taitoja ja tietoja toiminnan kautta — musisomalla, kuuntelemalla ja musiikillisen keksinnän keinoin. Opetuksessa voidaan rakentaa yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille.</i>
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisuliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia.	S1-S4	L1, L2, L5	<i>Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään oppimisessa mahdollisuuksien mukaan.</i>
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4	L2, L4	<i>Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden.</i>

			<i>Painopiste on musisoinnissa; asiat tulevat musisoinnin lomassa ja eri aihealueisiin tutustutaan oman musiikin tuottamisen kautta.</i>
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa.	S1-S4	L4	<i>Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa.</i>
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1	<i>Voidaan esiintyä erilaisissa koulun tilaisuuksissa ja juhlissa.</i>

15.4.20.2 MUUT VALINNAISAINHEET

Fysiikka ja kemia: fysiikan ja kemian tutkimuskurssi

Kurssi painottuu kokeelliseen työskentelyyn. Tavoitteena on oppia suunnittelemaan koejärjestelyjä ja tekemään niistä oikeaoppisesti havaintoja. Keskitytään havaintojen tarkkaan kirjaamiseen. Tutustutaan myös työselostuksen tekoon ja työmenetelmiin, joita ei pakollisissa kursseissa käsitellä. Syvennetään pakollisten kurssien asioita. Kurssin aikana tuodaan esille myös kemian ja fysiikan historiaa. Arvioinnissa painottuu kokeellinen työskentely ja tulosten raportointi. Kurssin voi valita joko 8. luokalla tai 9. luokalla.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan ja kemian opiskeluun	S1	L1	<i>Kokeellinen työskentely, koejärjestelyjen suunnittelu, toteutus. Oikeaoppinen havainnointi, tulosten kirjaus ja työselostuksen tekeminen.</i>
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan ja kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylle sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1, S3	L1	<i>Kokeellisen työn suunnittelu ja toteutus.</i>
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan ja kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1, S2, S3	L6, L7	<i>Erilaisten innovaatioiden esittely, fysiikan ja kemian historian esiintuonti. Mahdollisesti yritysvierailuja alan yrityksiin. Arkielämän tarvikkeita käytetään kokeellisiin töihin.</i>
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdista	S1, S2, S3, S4	L1	<i>Kemian ja fysiikan ”taikatemput”.</i>
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1	L5	<i>Kokeellisten töiden teko ryhmässä.</i>
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1	L5	<i>Työselostusten tekeminen ja tulosten oikeellisuuden arviointi.</i>
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten	S1, S4	L5	<i>Työselostusten tekeminen, mm. kuvaajien piirtäminen taulukkolaskentaohjelmalla.</i>

hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla			
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnon-tieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	S1	L1, L4	<i>Kokeellinen työskentely ja työselostuksen teko.</i>

Fysiikka: tähtitiede

Tähtitieteen kurssi jakautuu kolmeen osa-alueeseen: tähtitieteilijän työkalut, havaintokohteet ja maailmankaikkeuden kehitys. Kurssin tavoitteena on tutustuttaa oppilas tähtitieteen perusasioihin. Käydään läpi perusasioita mm. erilaisista taivaankappaleista ja niistä menetelmistä, joilla uutta tietoa avaruudesta voidaan saada selville. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppilaille on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan opetuksessa ja opiskelussa.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1, S4	L1	<i>Mahdollisuus vaikuttaa työtapoihin ja projektityön aiheeseen.</i>
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1, S4	L1, L6	<i>Projektityön tekeminen sovitussa aikataulussa ja sen esillepano. Mahdollisuuksien mukaan tähtien havainnointi ja havaintopäiväkirjan pitäminen (perinteinen tai sähköinen päiväkirja).</i>
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1, S4	L6, L7	<i>Tutustutaan mm. maailmankaikkeuden syntyyn ja aurinkokuntaan. Opetellaan tunnistamaan tähtiä ja tähtikuvioita. Tutustutaan eri planeettoihin. Tarkastellaan tarkemmin Aurinkoa ja Kuuta. Käydään lävitse avaruustekniikan kehittymistä.</i>
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdista	S1, S4	L1, L7	<i>Pohditaan tulevaisuutta tähtitieteen näkökulmasta.</i>

Kotitalous 8. lk: kotikokit

Perusruoanvalmistustapojen kertausta ja syventämistä. Tutustutaan suomalaiseen ruokaan ja ruokakulttuuriin sekä erilaisiin raaka-aineisiin.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjaa oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1-S3	L3	<i>Syvennetään erilaisten kotitalouteen liittyvien arjen taitojen hallintaa.</i>
T4 ohjaa oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1-S2	L1, L3, L6	<i>Syvennetään käytännön töihin liittyviä perusasioita ja puhtaanapitoa. Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaan työjärjestyksestä noudattaen ajankäytön puitteissa.</i>
T6 ohjaa oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1-S3	L1, L2, L6, L7	<i>Kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä.</i>
T8 ohjaa oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1-S2	L3, L6, L7	<i>Opetellaan työskentelemään itsenäisesti sekä ryhmässä työtehtävistä rakentavasti neuvotellen ajankäyttö huomioiden.</i>
T 10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana.	S1-S3	L1, L4	<i>Oppilas osaa pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta ja tulkita pakkausmerkintöjä.</i>
T11 Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toiminta- ohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä.	S1- S3	L4	<i>Opetellaan tulkitsemaan ja käyttämään erilaisia kotitalouden toimintaohjeita.</i>
T13 Ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osan arjen valintoja	S1- S3	L1, L7	<i>Huolehditaan keittiön perusjätteiden lajittelusta. Syvennetään tietoutta taloudelliseen raaka- aineiden käyttöön ruuanvalmistuksessa/ leivonnassa.</i>

Kotitalous 8. lk: leivontakurssi

Saadaan tietoa erilaisista leivonnan perustyömenetelmistä sekä onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjaa oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1-S3	L3	<i>Ohjataan oppilasta tunnistamaan erilaisia taikinatyyppejä.</i>
T2 ohjaa oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomiointiin	S1, S2	L2, L3	<i>Osoaa tulkita leivontaan liittyvää sanastoa käytännön töissä.</i>
T4 ohjaa oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1-S2	L1, L3, L6	<i>Hallitsee ajankäytön annettujen ohjeiden mukaan leivonta tehtävissä ja huomioi järjestyksen ylläpidon ja hygienian työskentelyn aikana.</i>
T6 ohjaa oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1-S3	L1, L2, L6, L7	<i>Kuuntelutaitojen harjoittelua sekä rakentavaa keskustelua annettujen työtehtävien puitteissa.</i>
T8 ohjaa oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1-S2	L3, L6, L7	<i>Harjoitellaan ajankäyttöä työtehtävissä.</i>
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1-S3	L2, L6, L7	<i>Vuorovaikutustaitojen harjoittelua yksilötehtävissä ja ryhmätöissä.</i>
T10 Kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana.	S1- S3	L1, L4	<i>Harjoitellaan ohjeiden etsimistä.</i>
T13 Ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osan arjen valintoja	S1- S3	L1, L7	<i>Raaka- aineiden taloudellinen käyttäminen ja mittaaminen.</i>

Kotitalous 9. lk: pikkusuolaisesta makean nälkään

Nopeaa, helppoa ja taloudellista makean ja suolaisten pikkusyötävien valmistusta.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjaa oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1-S3	L3	<i>Oppilas osaa suunnitella ja tehdä ruokaa huomioiden käytettävissä olevan ajan.</i>
T2 ohjaa oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomiointiin	S1, S2	L2, L3	<i>Harjoitellaan erilaisia työmenetelmiä ruuanvalmistuksessa ja leivonnassa.</i>
T4 ohjaa oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1-S2	L1, L3, L6	<i>Harjoitellaan suunnitelmallista työntekoa työtehtävissä raaka-aineiden taloudellinen käyttö sekä ajankäyttö huomioiden.</i>
T7 aktivoi oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1-S3	L2, L3	<i>Työtehtävien avulla harjoitellaan kodin arjen hallintaa.</i>
T8 ohjaa oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1-S2	L3, L6, L7	<i>Oppilas oppii työskentelemään yksin/ryhmässä annettujen ohjeiden ja työtehtävien mukaan monipuolisesti työmenetelmiä vaihdellen.</i>
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1-S3	L1, L4	<i>Osaa hakea tuotteista tarvittavat tiedot ja tulkita niitä eri tietolähteitä käyttäen.</i>
T12 ohjata oppilasta ongelmaratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa	S1-S3	L1	<i>Pyritään ohjaamaan omatoimisuuteen. Oppilas osaa ja ymmärtää kotitalouden eri käsitteitä.</i>
T13 Ohjata kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osan arjen valintoja	S1-S3	L1, L7	<i>Osaa huolehtia raaka-aineiden taloudellisesta käytöstä. Oman työpisteen siisteydestä sekä opetuskeittiön, jätteiden käsittelystä ja työturvallisuudesta sekä tavaroiden paikalleen laittamisesta.</i>

Kuvataide 8. lk

Eri tekniikat syventäen ja työskentelyn lähtökohtana. Valitun tekniikan yhdistäminen näkökulmaan ja näkemykseen.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Visuaalinen ajattelu ja havaitseminen <i>T1 monipuolisuus ja moniaistisuus</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Tekniikan ja tekniikoiden hallinnan syventäminen</i>
<i>T2 keskustelu, perusteleva</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Opetuskeskustelu</i>
<i>T3 ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Piirustuksellinen maalaus, maalauksellinen piirustus</i>
Kuvallinen tuottaminen <i>T4 tutkiminen ja soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Näkeminen ja näkemys, kuvakielen tutkiminen ja tulkinta</i>
<i>T5 itsenäinen ja yhteistoiminnallinen työskentely</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Työskentely ryhmissä</i>
<i>T6 mielipiteen ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Muoto ja sisältö</i>
Visuaalisen kulttuurin tulkinta <i>T7 kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Moninaiset ratkaisumallit, eri näkökulmat ja kulttuurinen merkitys</i>
<i>T8 taiteen merkitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Taiteen terapeuttinen merkitys</i>
<i>T9 kuvailmaisun tavat</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Painotekniikat, maalaustekniikat, muotoilutekniikat</i>
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen <i>T10 kulttuurinen moninaisuus</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7	<i>Kuvien avulla vaikuttaminen, kuva provosoi, kuva manipuloi</i>
<i>T11 kestävä kehitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7	<i>Ekologinen ajattelu, ihmisen mittakaava</i>

Kuvataide 9. lk

Eri tekniikat syventäen ja työskentelyn lähtökohtana. Valitun tekniikan yhdistäminen näkökulmaan ja näkemykseen. Painottuu enemmän omatoimiseen tekemisen ohjaamiseen ja omien ajatusten ilmaisemiseen.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Visuaalinen ajattelu ja havaitseminen <i>T1 monipuolisuus ja moniaistisuus</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Tekniikan ja tekniikoiden hallinnan syventäminen</i>
<i>T2 keskustelu, perusteleva</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Opetuskeskustelu</i>
<i>T3 ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	<i>Piirustuksellinen maalaus, maalauksellinen piirustus</i>
Kuvallinen tuottaminen <i>T4 tutkiminen ja soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Näkeminen ja näkemys, kuvakielen tutkiminen ja tulkinta</i>
<i>T5 itsenäinen ja yhteistoiminnallinen työskentely</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Työskentely ryhmissä</i>
<i>T6 mielipiteen ilmaisu</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	<i>Muoto ja sisältö</i>
Visuaalisen kulttuurin tulkinta <i>T7 kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Moninaiset ratkaisumallit, eri näkökulmat ja kulttuurinen merkitys</i>
<i>T8 taiteen merkitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Taiteen terapeuttinen merkitys</i>
<i>T9 kuvailmaisun tavat</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7	<i>Painotekniikat, maalaustekniikat, muotoilutekniikat</i>
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen <i>T10 kulttuurinen moninaisuus</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7	<i>Kuvien avulla vaikuttaminen, kuva provosoi, kuva manipuloi</i>
<i>T11 kestävä kehitys</i>	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7	<i>Ekologinen ajattelu, ihmisen mittakaava</i>

Käsityö 8. lk: koneen korjaus

Tutustutaan tyypillisiin pienkoneisiin ja niissä ilmeneviin vikoihin.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	L4, L6	<i>Mittaaminen, koneiden purkaminen ja kokoaminen.</i>
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	L5	<i>Tiedon haku ja soveltaminen käytännön tilanteissa.</i>
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	L6	<i>Oppilas löytää innostuksen kohteen, joka mahdollistaa mm. yrittäjäksi ryhtymisen tulevaisuudessa.</i>

Käsityö 8. lk: teknisen työn laajentavat opinnot

Kurssi varmentaa oppilaan työtapoja ja tekniikoita teknisessä työssä ja lisää soveltamisen taitoja

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	L2, L3	<i>Opittujen työtapojen soveltaminen yhdessä ja erikseen.</i>
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	L4, L6	<i>Mittaaminen, eri työtapojen käyttäminen, puu- ja metallintyöstökoneiden käyttäminen. Hitsaaminen.</i>
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	L5	<i>Tiedon haku ja soveltaminen käytännön tilanteissa.</i>
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	L6	<i>Laajentaa oppilaan kädentaitojen tietämystä ja käsityötaitoja. Harjaanuttaa luontevaan työskentelyyn.</i>

Käsityö 9. lk, jatko-opintoja varmentavat ja tn-taitoja syventävät opinnot

Kurssi varmentaa oppilaan työtapoja ja tekniikoita teknisessä työssä ja lisää soveltamisen taitoja.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	L2, L3	<i>Opittujen työtapojen soveltaminen yhdessä ja erikseen.</i>
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	L4, L6	<i>Mittaaminen, eri työtapojen käyttäminen, puu- ja metallintyöstökoneiden käyttäminen. Hitsaaminen.</i>
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	L5	<i>Tiedon haku ja soveltaminen käytännön tilanteissa.</i>
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	L6	<i>Laajentaa oppilaan kädentaitojen tietämystä ja käsityötaitoja. Harjaantuttaa luontevaan työskentelyyn.</i>

Käsityö: tekstiilipainotteinen käsityö

Valmistetaan erilaisia käsitöitä käyttäen hyväksi tekstiilityö eri tekniikoita, esimerkiksi ommellen, neuloen, virkaten, kirjoen, kutoen, huovuttaen, punoen.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6	L1, L2	<i>Otetaan oppilaat mukaan suunnittelemaan lukuvuoden alussa tarkempia sisältöjä omien kiinnostusten mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan paikallisiin käsityökohteisiin.</i>
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	L1, L5	<i>Syvennetään kokonaisen käsityöprosessin hahmottamista esimerkiksi tekemällä portfolio, johon on dokumentoitu prosessin eri vaiheet. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan paikallisten yritysten tuotesuunnitteluun sekä tuotteiden eri valmistusvaiheisiin.</i>
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	L2, L4, L5	<i>Oppilas suunnittelee tuotteen omien tarpeiden ja taitotason mukaan.</i>
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	L4, L6	<i>Syvennetään oppilaiden materiaalitietoisuutta (esimerkiksi langat, kankaat, huovutusvilla, kierrätysmateriaalit.) Vierailaan mahdollisuuksien mukaan kierrätyskeskuksessa ja pohditaan sieltä löytyvien materiaalien hyödyntämistä. Kerrataan työn tekemisessä tarvittavien koneiden ja työvälineiden toimintaperiaatteita. Pohditaan oman tuotteen tarkoituksenmukaisinta työstämistapaa.</i>
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	S1-S5	L3, L6	<i>Työskennellään itse tehdyn suunnitelman perusteella. Kiinnitetään huomiota vastuuntuntoiseen ja turvalliseen työskentelyyn eri välineiden kanssa.</i>
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	L5	<i>Hyödynnetään käytössä olevia laitteita prosessin eri vaiheissa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa (kuvat, videot, teksti).</i>
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	L1, L4, L7	<i>Prosessin aikana arvioidaan omaa työskentelyä sekä syvennetään vertaisarviointitaitoja.</i>

			<i>Pyritään hyödyntämään arviointeja sen hetkisissä sekä tulevissa prosesseissa.</i>
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	L1, L3, L7	<i>Pohditaan kyseiselle tuotteelle tarkoituksenmukaisinta materiaalia eri näkökulmista (kestävyys, laatu, ekologisuus). Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan kierrätysmateriaaleja.</i>

Liikunta, soveltava 8.luokan kurssi

Liikutaan tuttuja ja uusia liikuntamuotoja olosuhteita sekä oppilaiden toiveita huomioiden monipuolisesti ja paikallisesti.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Fyysinen toimintakyky T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1 ja L3	<i>Opettaja sopii sisällöt ryhmän kanssa aikataulujen ja tilojen puitteissa. Pienimuotoisia ekskursioita voidaan tehdä resurssien mukaan. Liikutaan monipuolisesti. Oppilaiden toiveiden mukaan voidaan toteuttaa pienimuotoinen retki, mikäli innokkuutta löytyy.</i>
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L3	<i>Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä. Tasapaino-, liikkumis- ja välineen käsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään.</i>
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri	S1	L3	

välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa			
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3	
Sosiaalinen toimintakyky T7 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	L2,L3,L6 ja L7	<i>Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä. Oppilaat osallistuvat yhdessä opettajan kanssa kurssin sisällön suunnitteluun. Kurssisisällöt voivat vaihdella vuosittain</i>
T8 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6 ja L7	
Psyykinen toimintakyky T9 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	L1, L2 ja L3	<i>Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjänteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisiä tunteita, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa Retken valmistelulla teorituntien aikana sekä varsinaisella retkellä pyritään antamaan osaamista sekä positiivisia kokemuksia, jotta retkeilystä voisi tulla myöhemmin harrastus</i>
T10 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3	L1 ja L2	

T11 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	L3	
T12 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia		L1 ja L3	

Liikunta, soveltava 9.luokan kurssi

Liikutaan tuttuja ja uusia liikuntamuotoja olosuhteita sekä oppilaiden toiveita huomioiden monipuolisesti ja paikallisesti.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
Fyysinen toimintakyky T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1 ja L3	<i>Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehitettäviä turvallisia tehtäviä. Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään</i>
T2 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	<i>Opettaja sopii sisällöt ryhmän kanssa aikataulujen ja tilojen puitteissa. Pienimuotoisia ekskursioita voidaan tehdä resurssien mukaan. Voidaan kokeilla uusia lajeja. Liikutaan monipuolisesti.</i>
T3 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3	
T4 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	L3, L6 ja L7	
Sosiaalinen toimintakyky T5 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	L2, L3, L6 ja L7	<i>Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtä-</i>

			<p><i>vien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.</i></p> <p><i>Oppilaat osallistuvat yhdessä opettajan kanssa kurssin sisällön suunnitteluun. Kurssisisällöt voivat vaihdella vuosittain</i></p>
T6 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6 ja L7	
<p>Psyykinen toimintakyky</p> <p>T7 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille</p>	S3	L3	<p>Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjänteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisiä tunteita, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.</p> <p><i>Retken valmistelulla teorialuntien aikana sekä varsinaisella retkellä pyritään antamaan osaamista sekä positiivisia kokemuksia, jotta retkeilystä voisi tulla myöhemmin harrastus</i></p>
T8 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1 ja L3	

Matematiikka 8. lk

Matematiikan valinnaisilla tunneilla pyritään käsittelemään aiemmin opittuja aihealueita laajemmin ja syvällisemmin. Tavoitteena on luoda valmiuksia jatko-opintoja varten. Tunneilla on myös mahdollisuus perehtyä muun muassa ongelmanratkaisuun sekä matematiikan kulttuuriin ja historiaan. Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Tunnit painottuvat toiminnalliseen tekemiseen ja oivaltamisen kautta oppimiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan opetuksessa ja opiskelussa. Kurssi on tarkoitettu vain kahdeksasluokkalaisille.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1, S2 ja S4	L1, L3, L4	<i>Syvennetään algoritmista ajattelua. Käsitellään mm. lukujoukkoja, geometrista piirtämistä ja tarkastellaan matematiikkaa historian ja kulttuurin kannalta.</i>
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1, S2 ja S4	L1, L4, L5	<i>Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen. Laajempien projektitöiden mahdollisuus.</i>
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2 ja S4	L1, L3, L6	<i>Kehitetään päässälaskutaitoa ja siihen liittyviä tekniikoita. Tutustutaan mm. korkolaskuihin ja verotukseen.</i>

Matematiikka 9. lk

Matematiikan valinnaisilla tunneilla pyritään käsittelemään aiemmin opittuja aihealueita laajemmin ja syvällisemmin. Yhdeksäsluokkalaisille tarkoitettu valinnaisaine painottuu yhdeksännen luokan matematiikan asioiden syvällisempään tarkasteluun. Tavoitteena on luoda valmiuksia jatko-opintoja varten. Tunneilla on myös mahdollisuus perehtyä muun muassa ongelmanratkaisuun. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Tunnit painottuvat toiminnalliseen tekemiseen ja oivaltamisen kautta oppimiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan opetuksessa ja opiskelussa.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1, S3 ja S4	L1, L3, L4	<i>Syvennetään mm. yhtälön ratkaisua toisen asteen yhtälöihin, eksponenttiyhtälöihin ja syvennetään logaritmin käsitettä. Käsitellään erilaisia lukujonoja.</i>
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1, S2 ja S4	L1, L4, L5	<i>Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen. Laajempien projektitöiden mahdollisuus.</i>
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa.	S1, S3 ja S4	L5	<i>Tutustutaan erilaisiin matematiikka ohjelmiin.</i>
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2 ja S4	L1, L3, L6	<i>Kehitetään päässälaskutaitoa ja siihen liittyviä tekniikoita.</i>

Matematiikka: tietotekniikka 7. lk

Seitsemännen luokan tietotekniikka kertoo perusopetuksen aikana opittuja tieto- ja viestintäteknologiaan liittyviä taitoja. Tavoitteena on kannustaa oppilasta käyttämään erilaisia työvälineohjelmia tiedon käsittelyyn, säilyttämiseen ja esittämiseen apuna missä tahansa asioissa.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	L1, L4, L5	<i>Monipuoliset tiedonhaku ja –hallintamenetelmät. Tekijänoikeuksiin tutustuminen.</i>
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1-S6	L1	<i>Työvälineohjelmien (tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, esitysgrafiikka) ja kuvankäsittelyohjelmien sekä erilaisten sähköisten oppimisympäristöjen käyttö opiskelussa.</i>

Matematiikka: tietotekniikka 1

Tietotekniikan valinnaiskursilla syvennetään perusopetuksen aikana opittuja tieto- ja viestintäteknologian taitoja. Kurssilla käytetään monipuolisesti erilaisia ohjelmia, mutta keskitytään sellaisiin työvälineohjelmiin, joita oppilaat voivat käyttää eri oppiaineiden yhteydessä esim. raporttien, esitelmien ja julkaisujen laadintaan sekä tiedon hankintaan ja jäsentelyyn. Kannustetaan oppilasta käyttämään erilaisia työvälineohjelmia tiedon käsittelyyn, säilyttämiseen ja esittämiseen apuna missä tahansa asioissa. Lisätään oppilaan tietoisuutta siitä, miten hän voi hallita tiedon säilytystä turvallisesti erilaisin ajanmukaisin välinein. Kurssilla käsitellään myös tietotekniikan sovelluksia ja sen merkitystä yhteiskunnassa.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	L1, L4, L5	<i>Monipuoliset tiedonhakumenetelmät, tekijänoikeudet ja tietoturva.</i>
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa (matematiikan) opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1-S6	L1	<i>Työvälineohjelmien (tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, esitysgrafiikka) ja kuvankäsittelyohjelmien monipuolinen käyttö. Erilaisiin kuvankäsittelyohjelmiin tutustuminen.</i>

Matematiikka: tietotekniikka 2

Tietotekniikan valinnaiskurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittuja tieto- ja viestintäteknologian taitoja. Kannustetaan oppilasta käyttämään erilaisia ohjelmia tiedon käsittelyn, säilyttämisen ja esittämisen apuna missä tahansa asioissa. Lisätään oppilaan tietoisuutta eri ohjelmointikielistä ja ohjelmoinnin merkityksestä tietokoneen toiminnassa.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa (matematiikan) opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1-S6	L1	<i>Esitysgrafiikka ja kuvankäsittelyohjelmien monipuolinen käyttö. Erilaisiin kuvankäsittelyohjelmiin tutustuminen.</i>
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen.	S1	L1, L4, L5, L6	<i>Eri ohjelmointikieliin tutustuminen ja ohjelmointi.</i>

Musiikki 9. lk

Kurssilla musisoidaan monipuolisesti, opetellaan bändisoittoa (pääosassa rummut, basso, kitara, piano) sekä laulamista yksin ja/tai yhdessä. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Opetellaan ja kehitetään yhteisen toiminnan avulla esiintymisen rohkeutta, yhteistyökykyä ja musisoimisen taitoa lähtökohdat huomioon ottaen. Syvennetään tietoja ja taitoja erilaisista musiikeista. Opetellaan hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan myös tietokonetta ja erilaisia tallennuslaitteita musiikin parissa. Kurssilla on mahdollista suunnitella ja toteuttaa erilaisia projekteja, esim. järjestää koulukonsertti tai harjoitella esityksiä koulun juhliin ja tilaisuuksiin.

Kurssin lopullinen sisältö ja painotus sekä biisiohjelmisto muodostuvat ryhmän kiinnostuksen mukaan.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	S1-S4	L2, L7	Toimitaan ryhmässä omien vahvuuksien mukaan, ylläpitäen ja syventäen omaa osaamista.
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	S1-S4	L2	Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen avulla. Lauletaan vaihtelevaa ohjelmistoa oppilaiden toiveet huomioon ottaen.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin.	S1-S4	L2	Kurssilla keskitytään vahvistamaan bändisoittotaitoja ryhmässä toimien.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improviointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn.	S1-S4	L1, L2, L6	Kehitetään musiikillisia taitoja ja tietoja toiminnan kautta — musisoida, kuuntelemalla ja musiikillisen keksinnän keinoin. Opetuksessa voidaan rakentaa yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisuliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia.	S1-S4	L1, L2, L5	Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään oppimisessa mahdollisuuksien mukaan.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4	L2, L4	Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden.

			Painopiste on musisoinnissa; asiat tulevat musisoinnin lomassa ja eri aihealueisiin tutustutaan oman musiikin tuottamisen kautta.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa.	S1-S4	L4	Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa.
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1	Voidaan esiintyä erilaisissa koulun tilaisuuksissa ja juhlissa.

Ranska, B2-oppimäärä vuosiluokilla 8-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissään kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan ranskan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan ranskan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	L1, L2, L4	<p>8. vuosiluokan sisältö <i>Opitaan kuinka tervehditään ja esitellään itsensä sekä perheensä ranskaksi. Lisäksi opitaan ranskaksi kertomaan ja kysymään tavallisista arkipäivän asioista. Opiskellaan ranskan kielen ominaispiirteitä kuten substantiivien suku ja luku, artikkelien käyttö, adjektiivien ja verbien taivutus. Opiskellaan värit, numeroita ja kellonajat ranskaksi. Lisäksi opitaan genetiivi ja omistuspronominit. Opitaan myös epä säännöllisten verbien taivutuksia ja kysymysten laatimista.</i></p> <p>9. vuosiluokan sisältö <i>Opitaan kuinka selviytyä ranskaksi tavallisista arkipäivän tilanteista esim. ostosten tekeminen ja matkalippujen ostaminen. Syvennetään verbien taivutusluokkien osaamista. Opiskellaan kuukaudet, viikonpäivät, partitiivi, pronomineja, verbirakenteita ja isoja lukusanoja.</i></p>
T2 rohkaista oppilasta näkemään ranskan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	L3	
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4	
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L4	

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L4, L6	
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolle sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4	
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L5	

Saksa, B2-oppimäärä vuosiluokilla 8-9

Tavoitteet	Sisältö- alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
8.lk	8.lk	8.lk	
<i>T1 auttaa oppilasta hahmottamaan saksan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan saksan kieleen, saksankielisiin alueisiin ja niiden elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyiden kehittymistä</i>	S1	L1, L2, L3, L4, L5	<i>Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat saksan kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan saksan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia saksan kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia</i>
<i>T2 rohkaista oppilasta näkemään saksan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella</i>	S2		<i>Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten saksan kielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa saksankielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.</i>
<i>T3 järjestää oppilaille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta</i>	S3		<i>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielissä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon saksan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan saksan kielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan saksan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.</i>
<i>T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä</i>			

T5 tutustuttaa oppilas kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluviin ilmauksiin			
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä			
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolleen sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota erityisesti ääntämiseen ja keskeisiin rakenteisiin			
9.lk	9.lk	9.lk	
T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5	

Sosiaaliset taidot (sisältää tukioppilaskurssin suorituksen)

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
<i>Tuntea tukioppilastoiminnan periaatteet ja arvot</i>			<i>Tutustuminen tukioppilastoimintaan ja sen historiaan sekä arvomaailmaan</i>
<i>Tietää erilaisesta auttamistyöstä</i>			<i>Tutustuminen teoriassa ja käytännössä erilaisiin auttamisjärjestöihin</i>
<i>Osa järjestää erilaista toimintaa ja tapahtumia(kokemuksellinen oppiminen)</i>			<i>Toiminnan järjestäminen omalla koululla, alakouluilla, päiväkodeissa, vanhainkodissa tms. yhteistyökumppaneille. Kokemukselliseen oppimiseen tutustuminen.</i>
<i>Osa pitää oppitunteja</i>			<i>Yhteiskoulun esittely tuleville uusille oppilaille.</i>
<i>Hyvät vuorovaikutustaidot</i>			<i>Vuorovaikutustaitojen harjoittelu vertais- ja aikuissuhteissa</i>
<i>Sosiaalisten ongelmien ratkaisutaidot</i>			<i>Harjoitellaan ja opetellaan ratkaisemaan sosiaalisia ongelmia, erilaisia toimintamalleja käyttäen</i>
<i>Hyvä käyttäytyminen</i>			<i>Harjoitellaan hyvää ja kohteliasta käyttäytymistä ja hyviä tapoja tavoitteena toisen ihmisen arvostaminen ja hienotunteisuus</i>
<i>Tietää miten ryhmä toimii</i>			<i>Ryhmän toiminnan periaatteet ja ryhmän toiminnan vaiheet</i>

Yhteiskuntaoppi: kansalaistaitokurssi

Kurssilla tutustutaan yhteiskunnan aktiivisena toimijana olemiseen. Erityisinä näkökulmina ovat arkipäivän käytännön taidot sekä oppilaan oman aktiivisuuden vahvistaminen. Aiheiden käsittelyssä painottuvat toiminnalliset menetelmät ja ajankohtaisuus. Tavoitteiden saavuttamiseksi kurssi voi sisältää myös tutustumiskäyntejä ja yhteistyötä teemoihin liittyvien lähialueen toimijoiden kanssa. Kurssi toteutetaan yhteiskuntaopin opetussuunnitelman pohjalta.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi	S1, S3-S4	L5 ja L6	<i>Perehtyminen käytännön perustaitoihin, joita aktiivinen taloudellinen toimija arjessaan tarvitsee.</i>
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S3-S4	L4, L5, L7	<i>Syventyminen oman talouden hallintaan liittyviin käsitteisiin erilaisten toiminnallisten harjoitusten avulla. Tutustuminen kuluttajan näkökulmasta vastuulliseen taloudessa toimimiseen.</i>
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	S1, S2	L1-L3	<i>Globaalit kansalaistaidot; minä maailmankansalaisena. Erityisinä painopisteinä matkustaminen ja kulttuurit.</i>
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S3	L1, L4, L7	<i>Vaikuttaminen osana aktiivista kansalaisuutta. Perehtyminen erilaisiin tapoihin vaikuttaa. Vaikuttaminen käytännössä; projektiluontoinen työ, jossa harjoitellaan erilaisten vaikuttamiskeinojen käyttöä.</i>

Yhteiskuntaoppi, yrittäjyyskurssi

Kurssilla tutustutaan monipuolisesti yrittäjyyteen osana toimivaa taloutta. Kurssi toteutetaan painottaen toiminnallisia menetelmiä. Osa kurssista suoritetaan projektiluontoisesti ja yhteistyössä lähialueen yrittäjien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa. Tärkeässä osassa ovat yritysvierailut ja omien yrittäjyystaitojen kehittyminen. Tavoitteena on muodostaa oppilaalle eheä visio yrittäjyydestä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista yhteiskunnassamme.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan	S3, S4	L6, L4	<i>Taloudelliset käsitteet yrittäjyyden näkökulmasta, talouselämän vaikutukset yrittäjään</i>
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S3, S4	L6, L7, L5	<i>Yrittäjyyttä säätelevät lait ja velvoitteet, yrittäjyystiedon syventäminen ja soveltaminen yritysvierailujen kautta, oman yritysideoinnin suunnittelu ja sen tarkastelu nyky-yhteiskunnan kehityksessä</i>
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävästä kehityksen periaatteiden mukaisesti	S4	L1, L4, L6	<i>Kirjanpito osana yrittäjyyttä, liikeidea ja sen merkitys, yrityksen yhteiskunnallinen vastuu</i>

Äidinkieli: luova kirjoittaminen

Kurssilla kirjoitetaan erilaisia kaunokirjallisia tekstejä: proosaa, draamaa ja lyriikkaa. Tuetaan erityisesti oppilaan omaa tekstintuottamista. Harjoitellaan myös tekstin syventämistä. Monipuolisia harjoituksia kirjoittamisen eri vaiheista. Kannustetaan löytämään oppilaslähtöisiä menetelmiä kirjoittamiseen. Kurssi perustuu äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen opetussuunnitelmaan.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S3	L1, L2, L4	<i>Harjoitellaan erilaisten tekstien tuottamista.</i>
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaikaa erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	L1, L2, L6, L7	<i>Harjoitellaan palautteen vastaanottamista ja antamista.</i>
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L7	<i>Ohjataan ja rohkaistaan oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan kirjoittajana.</i>
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L6	<i>Tarjotaan oppilaalle tilaisuuksia tuottaa erilaisia tekstejä.</i>
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, kirjallisuuden eri lajeihin sekä tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	L1, L2, L4	<i>Annetaan mahdollisuuksia tutustua eri kirjallisuuden lajeihin ja eri kulttuurien kirjallisuuteen esimerkiksi klassikkoteosten kautta.</i>

Äidinkieli ja yhteiskuntaoppi: mediakurssi

Kurssilla tutustutaan eri medioihin ja niihin liittyviin työtapoihin. Sähköiset menetelmät ovat etualalla perinteisiä kuitenkin unohtamatta. Tärkeimpänä näkökulmana on nuoren ihmisen toiminta kansalaisena. Mediasisältöjen tuottamisen ohella opetellaan kriittistä suhtautumista tiedonvälitykseen. Lisäksi tutustutaan laajemmin mediakenttään muun muassa alalla toimivien eri ammattien kautta. Kurssi toteutetaan äidinkielen ja yhteiskuntaopin opetussuunnitelmien pohjalta. Keskeinen menetelmä on toiminnallisuus. Kurssilla toteutetaan vierailukäynti lähiseudun media-alan toimipaikkaan.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen	Valinnaisten tuntien sisällöt
AI T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1, S2	L2, L3, L6, L7	<i>Tutustutaan erilaisiin viestintäympäristöihin.</i>
AI T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisen kehittämistarpeita	S3	L1, L2, L4	<i>Tutustutaan mediakriittisyyteen ja harjoitellaan erilaisten mediatekstien luomista.</i>
AI T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S4	L1, L2, L4, L5	<i>Rohkaistaan oppilasta tutustumaan erilaisiin mediaympäristöihin ja toimimaan niissä monipuolisesti.</i>
AI T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediasissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	L2, L4, L5	<i>Tuotetaan mahdollisimman monipuolisia mediatekstejä.</i>
AI T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan	S1	L1, L2, L6, L7	<i>Ohjataan oppilasta tutustumaan omaan viestijäkuvaansa ja monipuolistamaan sitä.</i>

omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiinsa sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä			
YH T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan	S4	L1, L2	<i>Tutustutaan erilaisiin medioihin ja niiden antamaan kuvaan ympäröivästä yhteiskunnastamme.</i>
YH T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S2, S3	L1, L2, L5	<i>Syventyminen medioiden tavoitteisiin ja rajoituksiin. Vierailujen ja toiminnallisten harjoitusten avulla median tekemiseen liittyviin käytännön näkökulmiin perehtyminen.</i>
YH T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S3	L1, L4, L2	<i>Aktiiviseksi mediasisältöjen tuottajaksi kokeillen erilaisten medioiden tarjoamia mahdollisuuksia. Käytännönläheisten harjoitusten ja ajankohtaisten teemojen avulla yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen oppilaan omaa näkökulmaa kunnioittaen.</i>